

Arquitectures llegides i viscudes

Un sanatori mental

«Al cap de 10 minuts em trobava a les portes d'un gran jardí sembrat de fulles seques atrapades en la neu. Més enllà, Villa San Antonio s'alçava com un ombrívol sentinella envoltat d'una llum daurada que es desprenia dels seus finestrals. Vaig creuar el jardí. [...] Vaig pujar per les escales que conduïen a l'entrada principal. El vestíbul era una sala amb el terra enrajolat com un tauler d'escacs que conduïa a una escalinata on una jove vestida d'infermera sostenia un home tremolós que talment semblava eternament suspès entre dos esglaons.»

Aquest és un fragment de la novel·la *El joc de l'àngel*, de Carlos Ruiz Zafón. El casalot descrit és en el llibre un sanatori mental d'un poble nevat del Pirineu al qual es pot arribar en tren. Per a més senyes, el municipi té un bonic llac en el context d'un parc elegant i senyorial, envoltat d'evocadors palauets, amb torres hiperbòlicament punxegudes, teulats de pissarra, fusteria blanca i parets de color mangra.

Una part de la meva feina a l'arxiu on treballa consisteix a donar informació sobre el patrimoni arquitectònic de la demarcació. Els meus interlocutors són de tipus diversos i objectius dispersos. Els uneix, però, un interès per conèixer les dades dels edificis que, per una raó o altra, tenen entre les mans. Periòdicament les consultes s'orienten cap a l'existència de plànols i dades històriques d'edificis en risc de ruïna, abandonats, o, en els pitjors dels casos, enderroc. De vegades, la troballa de la informació demanada té el valor afegit d'haver contribuït a posar nom i data a un bé amenaçat i potser haver-ne assegurat la conservació i, tal vegada, una digna restauració.

Aquest estiu es va produir un d'aquests dies màgics, que en el decurs de la conversa encara va revestir més misteri i que m'ha deixat un bon record, a més de no poques reflexions sobre l'ús del patrimoni. Una trucada telefònica demanava informació sobre la Villa San Antonio, un palauet a la vora del llac de Puigcerdà que un pare regalà a la seva filla Antònia amb motiu del naixement del seu primer fill. En morir les darreres propietàries la casa restà expectant, fins que la iniciativa privada li va donar una nova vida. Emparant-se en una

norma del Pla general de Puigcerdà que permet dividir aquest tipus de propietats, Villa San Antonio ha estat curosament rehabilitada i reconvertida en petits habitatges per a noves famílies benestants. No ha estat un cas aïllat: se'n descobreixen més a partir dels porters automàtics discretament situats al costat de les portelles d'accés. Altres cases d'aquest tipus han esdevingut equipaments públics, hotels, etc.

Ja haureu endevinat que l'antiga mansió i flamant comunitat de propietaris no és altra que l'escenari que Ruiz Zafón trià per situar-hi el sanatori mental de la seva novel·la. El poder evocador d'aquella arquitectura va inspirar l'escriptor a convertir l'aleshores abandonat casalot en clínica. No ens podem sostreure al seu encant si passem pel parc Schierbeck i contemplem la col·lecció de cases construïdes a cavall dels segles XIX i XX, testimoni d'una classe social i uns costums avui desapareguts. El valor simbòlic d'aquelles cases revela una manera d'entendre el temps i la vida, i dona un valor afegit a la vila de Puigcerdà. Els estímul d'abans han desaparegut, però l'essència de lloc de repòs hi continua ben viva i, en part, se sosté per l'estètica d'unes edificacions que hi aporten la seva personalitat. Lluny de l'arquitectura estereotipada, repetitiva i dolenta de molts equipaments turístics, que res ens diuen del lloc on es troben i menys encara de cap caràcter genuí que els pugui fer especials, les cases de l'estany de Puigcerdà són un bon exemple a seguir per fer una nova mirada al patrimoni que val la pena considerar.

MARC VICENS